

Med hänsyn till att domstolen tagit slutlig ställning till ett överklagande har en som återförvisning betecknad åtgärd ansetts utgöra ett överlämnande av handlingarna i målet till beslutsmyndigheten. Myndigheten har därmed inte ägt rätt att göra en förnyad materiell prövning.

A.J., som dömts till fem månaders fängelse, ansökte enligt lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll om att få verkställa den sista månaden av straffet utanför anstalt genom s.k. fotboja. *Kriminalvården* avslag i beslut den 5 september 2012 A.J:s ansökan. I beslutet anförde Kriminalvården bl.a. följande. A.J. har dömts för att ha utsatt sin fru för upprepat våld under ett tämligen utdraget förlopp i bostaden med de gemensamma barnen närvarande. Ansökan avser en bostad belägen ca 100 meter från den bostad där brotten begicks och han driver ett företag i den sistnämnda bostaden. Det föreligger därmed särskilda skäl mot att bevilja honom intensivövervakning med elektronisk kontroll. – *Förvaltningsrätten i Göteborg* avslag A.J:s överklagande i dom den 9 oktober 2012. A.J. överklagade förvaltningsrättens dom till kammarrätten. *Kammarrätten i Göteborg* fann i dom den 7 mars 2013 att det som framkommit i målet, särskilt att A.J. inte gjort sig skyldig till någon ny brottslighet och att hustrun bodde på skyddad och för honom okänd adress, medförde att det inte fanns någon uttalad risk för fortsatt brottslighet och att det därmed inte fanns särskilda skäl mot att bevilja honom intensivövervakning. I domslutet biföll kammarrätten överklagandet, upphävde underinstansernas avgöranden samt visade målet åter till Kriminalvården för handläggning.

Därefter avslag *Kriminalvården* i beslut den 12 juli 2013 A.J:s ansökan med hänvisning till att det förelåg särskilda skäl som talade emot verkställighet utanför anstalt. I beslutet angavs bl.a. följande. Kriminalvården har genomfört en SARA-riskbedömning (Spousal Assault Risk Assessment) som visar att det föreligger en medelrisk för återfall i nya relationsrelaterade brott, framför allt med tanke på att A.J. uppgett att han har en ny sambo. Efter en intervju med honom bedöms att han inte kan genomgå ett frivårdsprogram eftersom han förnekar brott och har dåliga språkkunskaper.

A.J. överklagade Kriminalvårdens beslut och yrkade att han skulle beviljas intensivövervakning med elektronisk kontroll.

Förvaltningsrätten i Göteborg (2013-11-04, ordförande Lemaire)
yttrade: Förvaltningsrättens bedömning – Frågan i nu aktuellt mål är om det finns särskilda skäl mot att A.J. ska kunna beviljas verkställighet utanför fängelset genom intensivövervakning med elektronisk kontroll. – Förevarande mål skiljer sig från det tidigare som prövats av förvaltningsrätten och kammarrätten främst på så sätt A.J. själv under utredningssamtalet har uppgett att han har en relation med ny en kvinna. Det har vid tidpunkten för Kriminalvårdens utredning inte funnits skäl att ifrågasätta A.J:s egna uppgifter om att han har haft en ny relation. Hans

senare uppgifter om att en missuppfattning har skett framstår närmast som en efterhandskonstruktion. Utgångspunkten vid bedömningen måste därför vara vad A.J. ursprungligen har uppgett om att han har en ny kvinna. – Kriminalvården har gjort bedömningen att det föreligger en medelrisk för återfall i brottslighet och att A.J. är i behov av att genomgå ett riskreducerande behandlingsprogram och beslutat härom. Med hänsyn till den risk för återfall som finns då en relation med en annan kvinna föreligger och A.J:s insiktslösa förhållningssätt till sitt tidigare handlande får Kriminalvårdens beslut anses motiverat. Att besluta om vilket program A.J. ska genomgå framstår i det närmaste som en verkställighet av beslutet och ett sådant beslut förfogar Kriminalvården över. Eftersom A.J. på grund av språksvårigheter som inte kan förhindras med hjälp av tolk endast svårigen kan tillgodose sitt behov genom den av Kriminalvården föreskrivna programverksamheten föreligger särskilda skäl mot att bevilja intensivövervakning enligt A.J:s önskemål. Förvaltningsrätten finner mot denna bakgrund att A.J. inte ska beviljas intensivövervakning med elektronisk kontroll. Vad A.J. anför föranleder ingen annan bedömning. Överklagandet ska därför avslås. – Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

A.J. överklagade förvaltningsrättens dom och yrkade att kammarrätten skulle bifalla hans ansökan om intensivövervakning med elektronisk kontroll. Han anförde bl.a. följande. Han har såväl före som efter den aktuella gärningen, vilken begicks för mer än två år sedan, uppvisat god vandel och inte gjort sig skyldig till någon brottslighet. Den påstådda risken för återfall har inte bevisats. Några särskilda skäl för att inte medge verkställighet enligt huvudregeln har inte visats. Kammarrätten har tidigare funnit att hans ansökan skulle bifallas och den bedömning som gjordes då är fortfarande riktig, eftersom omständigheterna är väsentligen desamma.

Kriminalvården ansåg att överklagandet skulle avslås och anförde följande. Nya omständigheter har framkommit i målet, då A.J. nu har kontakt med sin hustru igen och de väntar barn. Vid kammarrättens tidigare prövning var de separerade och hustrun levde på skyddad adress på annan, för A.J. okänd, ort. Risken för att A.J. ska återfalla i brott mot hustrun är enligt riskbedömningsinstrumentet SARA alltjämt bedömd som hög. Eftersom A.J. har kontakt med hustrun igen föreligger det en uttalad risk för fortsatt brottslighet gentemot henne. Särskilda skäl mot verkställighet utanför anstalt föreligger därmed.

Kammarrätten i Göteborg (2014-05-26, Sjögren Samuelsson, Huldén, referent) yttrade, efter att ha redogjort för bakgrunden i målet: En ansökan om intensivövervakning med elektronisk kontroll får inte bifallas om särskilda skäl talar emot det (2 § första stycket lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll). Frågan i målet är huruvida det föreligger särskilda skäl mot att A.J. verkställer återstoden av sitt fängelsestraff genom intensivövervakning. – – – Enligt kammarrättens mening är verkställighet av ett fängelsestraff genom intensivövervakning utesluten om det innebär att straffet ska avtjänas i ett

hem som delas av gärningsman och brottsoffer (jfr prop. 2004/05:34 s. 34). Enligt vad som framkommit om de aktuella förhållandena har A.J. och hans hustru separata boenden. Kammarrätten menar dock att eftersom hennes adress är känd för A.J. och de har flera gemensamma barn som de rimligen har en del kontakt kring är förhållandena mycket lika hur det skulle vara om de delade bostad. Vid kammarrättens tidigare prövning hade hustrun skyddad adress på för A.J. okänd ort och hon hade då mycket större möjligheter än nu att styra över sina kontakter med A.J. – När det gäller risken för fortsatt brottslighet har det visserligen inte framkommit att A.J., sedan den aktuella gärningen begicks, gjort sig skyldig till något nytt brott. Kriminalvården har dock med hjälp av ett riskbedömningsverktyg funnit att risken för fortsatt brottslighet mot hustrun alltså är hög. Eftersom A.J. förnekar brott och något riskreducerande program inte är aktuellt måste riskanalysens resultat beaktas. – Kammarrätten anser alltså att det finns särskilda skäl mot att A.J. verkställer återstoden av sitt fängelsestraff genom intensivövervakning och att överklagandet därmed ska avslås. – Kammarrätten avslår överklagandet.

Kammarrättsrådet *Classon* var av skiljaktig mening och anförde bl.a. följande: Mot bakgrund av vad som kommit fram i målet är det sannolikt att A.J. varken bor ihop med sin hustru eller någon annan kvinna. Däremot har han sedan han släpptes ur häktet bott tillsammans med sin hustru under två kortare perioder. – – – Kriminalvården har bedömt att risken är hög för att A.J. återfaller i brottslighet mot sin hustru. Även om A.J. inte bor ihop med sin hustru har de regelbunden kontakt och de har dessutom snart fem gemensamma barn att ta hand om. Tillfällen till återfall har alltså funnits och kommer sannolikt att finnas även i fortsättningen. Det bör dock finnas möjlighet att utforma verkställigheten så att tillfällen blir så få som möjligt eller inga alls under den dryga månad det är frågan om (jfr prop. 2004/05:34). – Kriminalvårdens riskbedömning måste också vägas mot det faktum att A.J. sedan han släpptes ur häktet för cirka två år sedan inte varit föremål för någon som helst övervakning och att det inte finns några uppgifter om att han skulle ha begått nya brott. Det bör understrykas att under denna tid har han bott ihop med sin hustru i perioder och träffat henne regelbundet i perioderna däremellan och efter. Jag anser därför att risken för fortsatt brottslighet under en verkställighet utanför anstalt inte kan anses som hög. – Mot bakgrund av det nu sagda och med beaktande av att möjligheten att med hänsyn till brottets karaktär eller gärningsmannens person inte bevilja verkställighet utanför anstalten ska utnyttjas med försiktighet anser jag att det inte finns särskilda skäl mot att låta A.J. verkställa återstoden av strafftiden utanför anstalt. Enligt min mening skulle överklagandet alltså ha bifallits.

A.J. överklagade kammarrättens dom och yrkade att Högsta förvaltningsdomstolen skulle ge honom rätt till intensivövervakning med elektronisk kontroll under den återstående strafftiden och att

Kriminalvården skulle åläggas att verkställa det beslutet. Till stöd för överklagandet anförde han bl.a. följande. Kriminalvården har frångått de ursprungliga avslagsskälerna och åberopat nya skäl när tidigare skäl övertygande bestritts eller i övrigt ”desarmerats”. Denna gång har Kriminalvården ansett sig ha fått uppgift om att han är sammanboende med en ny kvinna, trots att han har bestridit detta. Att han och hustrun numera har vetskap om varandras boende och att han utövar umgänge med de gemensamma barnen och att de fått fler barn är inte samma sak som att vara sammanboende. Kammarrätten har vidare felaktigt antecknat att han har förnekat brott. Han har inte överklagat brottmålsdomen och har således godtagit den.

Kriminalvården bestred bifall till överklagandet och anförde bl.a. följande. Kriminalvården har uppfattat kammarrättens första dom, av den 7 mars 2013, på så sätt att Kriminalvården ska utreda om övriga förutsättningar för beviljande av intensivövervakning varit för handen. Detta förfarande torde också vara det gängse när en domstol underkänner en av en myndighet åberopad avslagsgrund, såvida det av omständigheterna inte klart och tydligt framgår att samtliga förutsättningar för att bevilja en förmån av något slag är utredda. Kriminalvården har vid den fortsatta utredningen, i enlighet med instansordningens natur, respekterat kammarrättens bedömning att de tidigare åberopade omständigheterna inte inneburit att det har förelegat någon risk för återfall i brottslighet. Däremot har vid den fortsatta prövningen andra omständigheter, utifrån den vid prövningen aktuella situationen, varit för handen vilka inneburit att det förelegat risk för återfall i brottslighet och därmed hinder mot att bevilja intensivövervakning. Eftersom kammarrätten i domen den 7 mars 2013 enligt Kriminalvårdens mening inte avgjort saken har dess ställningstagande inte heller tagit åt sig rättskraft (jfr RÅ79 1:95). Även förvaltningsrätten och kammarrätten förefaller vara av uppfattningen att domen den 7 mars 2013 inte inneburit att kammarrätten har bifallit överklagandet på så sätt att A.J. beviljats intensivövervakning.

Högsta förvaltningsdomstolen (2015-06-16, Melin, Nord, Silfverberg, Askersjö, Baran) yttrade:

Skälen för avgörandet

Frågan i målet

Frågan i målet är om Kriminalvården, sedan kammarrätten bifallit A.J:s överklagande av myndighetens beslut att vägra honom verkställighet genom användande av fotboja, ägt fatta ett nytt beslut om att vägra verkställighet i den formen.

Rättslig reglering

Enligt 1 § lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll är lagen, med visst undantag, tillämplig vid verkställighet av dom på fängelse om den dömda ska avtjäna fängelse i högst sex månader.

En ansökan av den dömde om verkställighet med fotboja får enligt 2 § samma lag inte bifallas, såvitt nu är aktuellt, om särskilda skäl talar mot sådan verkställighet.

Av 8 § samma lag framgår att vid verkställighet med fotboja ska särskilda föreskrifter meddelas om vad den dömde har att iaktta. Enligt 13 § beslutar Kriminalvården om sådana föreskrifter. Kriminalvårdens beslut kan enligt 18 § överklagas till övervakningsnämnd.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

I sitt ursprungliga beslut fann Kriminalvården att det förelåg särskilda skäl mot att bevilja A.J. verkställighet genom användande av fotboja. Hans ansökan om verkställighet i den formen avslogs därför. A.J. förde talan mot detta beslut och yrkade i kammarrätten att domstolen skulle ”bifalla hans ansökan om intensivövervakning med elektronisk kontroll” (IÖV). I sin dom den 7 mars 2013 konstaterade kammarrätten domskälsvis att ”det inte finns sådana särskilda skäl som talar mot att låta A.J. verkställa sitt straff genom IÖV. Överklagandet ska således bifallas.” I domslutet biföll kammarrätten överklagandet, upphävde underinstansernas avgöranden samt visade målet åter till Kriminalvården för handläggning.

Kammarrätten har alltså inte endast tagit ställning till en viss fråga i målet utan i sin helhet avgjort den sak som var föremål för dess prövning och därvid ersatt Kriminalvårdens avslag med ett bifall.

Av 8 § lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll följer, som framgått, att vid verkställighet med fotboja ska särskilda föreskrifter meddelas om vad den dömde har att iaktta. Sådana föreskrifter bestäms av Kriminalvården. När kammarrätten i sitt domslut förutsett en vidare handläggning hos Kriminalvården kan domstolen inte ha avsett annat än att det återstod för myndigheten att bestämma sådana föreskrifter.

Mot nu angiven bakgrund utgör den av kammarrätten som återförvisning betecknade åtgärden endast ett överlämnande av handlingarna i målet till Kriminalvården för nyss nämnd åtgärd. Ett sådant överlämnande ger inte beslutsmyndigheten möjlighet att göra en förnyad materiell prövning av den fråga som kammarrätten slutligt avgjort, på sätt som inom vissa gränser kan vara möjligt vid en återförvisning (jfr RÅ79 1:95).

A.J:s överklagande ska således bifallas och underinstansernas avgöranden upphävas. Handlingarna i målet ska överlämnas till Kriminalvården för ställningstagande till sådana föreskrifter som anges i 8 § lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen bifaller överklagandet och upphäver underinstansernas avgöranden.

Handlingarna i målet överlämnas till Kriminalvården för ställningstagande till sådana föreskrifter som anges i 8 § lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll.

Mål nr 3262-14, föredragande Lena Forsmark